

UKININKAS¹

tautiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Kaip makedoniečiai kovoja už laisvę.

Neseniai iš-po Turkijos sultano letenos išspruko serbai ir bulgarai.*) Paskutiniuose metuose subruzdavo rupintis apie savo liuosybę ir makedoniečiai, bulgarų ir serbų kaimynai. Turkija bauriai žudo makedoniečius: lupa nuo jų didžiausius mokesčius, stipriausius vaikus atima nuo tėvų į kariumenę; užleido ant jų daugybę savo činauninkų, kurie tik rupinasi, kaip kuogreičiausiai savo kišenes makedoniečių pinigais prisipilti; teisybės pas juos nėra už skatiką nėra. Sultanas su pagelba savo tarnų taip kietai turi savo rankose makedoniečius, kad jie nėra lašo mokslo ir šviesos savo krašte negali gauti; mokyklų beveik nėra, o savo kalboj vaikų mokyti nevalia.

Nors ir taip baisiai prispausti tų žmonės, bet jau pradėjo busti: vienas, kitas labiau pa-iturįs leidžia savo sunų į mokslus užrubėžyti; tasai pabaigęs nesirupina vien tik apie savo pilvą, kad jam pačiam būtų geriau, bet tuojau pradeda raginti kitus griebtis už mokslo ir pats, kiek galėdamas, mokina, rašo savo žmonėms knygeles, išrodydamas turkų valdžios šunystes ir parodydamas, kaip ir kur reikia jį ieškoti sau pagelbos. Makedoniečiai skaito tas knygeles ir jų akys prašvinta; jie pamato, ko ikišiol dar nėra sapnavę nebuvo, jie patiria, kad jų vargai ir

*) Turkija — tai tokia-jau despotiška viešpatystė, kaip Maskolija. Kunigaikštystė Bulgarija ir karalystė Serbija atsiskyrė nuo Turkijos 1878 m. Bulgarija turi apie 4 milijonus gyventojų, o Serbija — apie 3 milijonus; pirmutinė pagal žemės plotą šiek-tiek didesnė už Lietuvą (ji turi 97 260 kil. □, o Lietuva apie 80 000 kil. □); antroji daug mažesnė (turi tik 48 680 kil. □). Red.

bėdos ne amžini; jeigu jie visi susipratę eis išvien, tai sulauks geresnės gadynės. Visi makedoniečiai, kurių tik akys prašvito, pradėjo rinktis į būrelius arba kumpanijas, kaip žemaičiai sako; pradėjo visi išvien dėti pinigus, pirktis knygeles už sumestus pinigus, skaityti jas; perskaitė kitiems dalyja ir kiekvienam ištikimam žmogui papasakoja, ką jie tę perskaitė; ragina geresnius savo kaimynus prisidėti prie kumpanijos arba draugystės. Reikalui priėjus visa draugystė sukilo kaip vienas žmogus ir jau blogai tam činauninkui-skriaudėjui, kuris įkirėjo jiems! Atsitinka, kad kartais ir kumpanininkas pakliuva į turkų valdžios nagus: tada jau žinoma tie žudo jį, kiek begalėdami. Tankiai jau labai atkreipę ant savęs turkų akį, sprunka makedoniečiai į Bulgariją arba Rumuniją ir tę jau ant liuosybės dar geriau varo pradėtą darbą. Jis čia vėl atranda makedoniečių draugystes, komitetais vadinamas. prisideda prie jų ir jau atvirai, nesislėpdami visokiais budais darbuojasi savo tėvynei. Prie tų makedoniečių komitetų dabar priguli labai daug žmonių: terp jų atsiranda profesoriai, net bulgarų ministariai. Pats vyresnysis komitetas yra bulgarų sostapilyj — Sofijoje; tę susivažiuoja kas-met iš visų kraštų galvos kitų komitetų. Sofijoje išeina komitetninkų laikraštis „Reforma“. Bulgarijoje esantieji komitetai kaip beįmanydami renka pinigus ir apverčia juos ant reikalų tėvynės; dalį iš tų pinigų siunčia į Makedoniją, šelpdami tenykščius komitetus.

Didžiausias rūpestis visų komitetų: praplatinti, įkvėpti žmonėms mislį, kad išgelbėjimas Makedonijos vien tik nuo pačių praščiokėlių makedoniečių priguli ir kad minios šviesių žmonių, mylinčių tėvynę ir liuosybę, tai tokia spėka, kurios negali pergalėti nė visi turkų samdyti kareiviai.*) Toliaus vėl makedoniečių komitetai rupinasi surinkti kuo-daugiausiai pinigų, kad su jais gelbėti tuos, kurie eina prieš turkų valdžią ir prieš savo krašto prispaudėjus. Da jie rupinasi kariaut su savo kaimynais, kurie nori jų kraštą nuo Turkijos atliuosuotą po savo sparnu priglauti arba, geriau sakant, savo jungą ant jų uždėti.

*) Tą šventą teisybę parodo mums dabar ta saujelė *bury*, kurią jau treči metai negali pergalėti toks milžinas — *Anglija*.

3
Pernai vyriausias makedoniečių komitetas surašė savo reikalavimus ir nusiuntė visiems didžiųjų viešpatysčių valdytojams. Tame rašte jie reikalanja:

1. Atskirt visą žemės plotą makedoniečių apgyventą nuo Turkijos; padaryt iš jos atskirą provinciją (šali) su sostapile Solonikos mieste.

2. Paskirt iš gyventojų to krašto makedoniečių jeneral-gubernatorių ant penkerių metų.

3. Jeneral-gubernatorius turi valdyti kraštą su pagalba susirinkimo žmonių, pačių makedoniečių praščiokėlių iš savo tarpo išrinktų.

4. Turi but apginamos tiesos visų gyventojų to krašto; cenzura turi but panaikinta.

5. Visokios valdžios vietos turi but pavestos žmogui tos tautos, kurios daugiau gyventojų yra toje vietoje; ant augštesnių vietų užtvirtina sultanas pagal jeneral-gubernatorio nurodymą, ant žemesniųjų vietų — patsai jeneral-gubernatorius.

6. Visos kalbos žmonių to krašto vartojamos turi turėti lygias su turkų kalba tiesas.

7. Visi krikščionys turi tiesą uždėt mokyklą, neprašę valdžios leidimo.

8. Užlaikymui tvarkos ir šalies ramumo turi but laikomas korpusas kareivių, ir jos vyriausiu vadovu turi but jeneral-gubernatorius.

9. Ketvirta dalis visų mokesčių eina į turkų valdžios rankas visos viešpatystės reikalams, o kiti pinigai pasilieka reikalaudami pačių makedoniečių krašto.

10. Įvedimui naujų tiesų ir peržiūrėjimui senųjų taps sutverta komisija prie jeneral-gubernatoriaus; prie tos komisijos turi prigulėti visų žmonių išrinktieji vyrai-pasiuntiniai.

11. Turi but dovanota visiems politiškiems prasikaltėliams ir išbėgusiems iš savo krašto.

12. Tokios-pat permainos turi but padarytos ir Adrijano-polio apskrityj.

Kaip mislijat, ką tos didžiosios viešpatystės ant tų makedoniečių reikalavimų atsakė? — Jos patarė Turkijai ir Bulgarijai aštriau apsieit su makedoniečiais, kad jie apie tokius dalykus nebesvajotų ir kad daugiau jiems ir nė ant mislies neateitų panašūs dalykai.

Bulgarija prižadėjo nebeleisti makedoniečių komitetams laisvai gyventi Bulgarijoje ir atvirai varyt savo reikalus; o Turkija, kaip bematant, surinko 50 tukstančių kareivių ir pastatė juos ant Bulgarijos rubežių.

Kodėl-gi tos didžiosios viešpatystės teip nežmoniškai pasielgė? kodėl jos neišklausė teisingų makedoniečių reikalavimų? O tik dėlto, kad kiekviena iš jų turi po savo sparnu arba po savo letena daug skurstančių ir skriaudžiamų žmonių visokių tautų, ir visos jos numano, kad išsipildžius makedoniečių norams, ir kita tauta, po jų valdžia esanti, pareikalaus sau tiesų ir tokiu būdu gali išsprukt iš jų nagų prispaustieji žmonės.

Vienok nieko negelbės joms toksai smarkumas ir nežmoniški darbai, — ateis laikas, žmonės atsibus, apsišvies ir atras sau prigulinčias tiesas ir teisybę!

Ir daugelis jau tą teisybę sau atrado!

Sp-as.

Monoliogas caro tarno.

Šnekėkite ką tik norite, o manęs ne pertikrįsite!... Aš žinau gerai ir pats po savęs.... Kas tarnavęs kariūmenėj šit kaip aš, toks pervis geriau žino ir išmano!... Vis tai yra nieku kalba; kas peikia mūsų karalių, turbūt pats yra blogas, jeigu karalių laiko už blogą! Šit kaip ir aš: buvau po kantonu penkerius metus kariūmenėj, užsitarnavau vyresnybę ir ant antros tarnystos pasilikau. Mačiau viską savo akimis; per jumis visus geriau išmanau, kad karalius yra geriausias ir teisingiausias....

Šaukia visi: „veltui reikia tuos metus tarnauti!“! Veltui... kaip tai veltui?! Šit ir aš pats: turiu kambarį, žiburį, šilimą, duoną; ir aprėdo kuopuikiausia. Prie to kokią priežiūrą gera: turi but marškiniai, autai baltitelaičiai po skaitliumi; jei tiek neturi, kiek yra prisakyta, gaus į antausį.... Užtai nežiopsok! Jei neturi iš ko nusipirkti, tai patykok kame, duok atžvilgį ir turėsi.... Už tą nėra atsakymo, — niekas nepaklaus iškur ėmei.... Duonos turi kiek reikiant, — badu nestipsi; o skaniestų, jei nori, nusipirk, ar kaip.... Jei busi gudrus, busi gerai pavalgęs; dabokis tik, kad nenutvertų, — už tatai pervis

didesnis atsakymas... Teip ir gerai: išmoko visokio gudrumo; papuoles į kariumenę koksai lapatainis, palieka kaip lėlė vaikinas: vikrus, tiesus; rankas, kojas ir kuprą ištaiso. Nors, teisybę pasakius, sveikata pajunta, — tai niekis... Prie to išmoka visokius bieso poterių, kurie butinai reikalingi: vardus, pavardes ir vyresnybę visos giminės karaliaus; žinai prieš ką stotis, prieš ką ranką prie kaktos kelti... O už visą tą mokslą nieko nereikia mokėti!...

Avalynė teipo-gi duota... (tykiau) nors iš duotosios šikšnos nedėvėsi batų. — vistik duota... (balsiau.) Jei tau netinka, veizėkis kitos, — teip ir teisingai...

Negana veltui išmoka. bet dar ir algos užmoka kožnam kareiviui ant metų arti pusantro rubliuko... Bet prie mūsų tokia jau mada: šaukti ir šaukti ant karaliaus. Šaukia visi, kad, atitarnavus kariumenėj, parėjus be sveikatos, nėra kur dingti... Ar tai karaliui rūpintis tokiais niekais, kad žmogus kur badu dvesia!? Jam daugiau yra rūpesnių. o ne tokie niekai...

O čia žmonėms jo senučio duota žemė — gali visi maitintis... Daugumas iš tų žemių neišsimoka mokesčių... Ką kitą veikti? — taksavoja vyresnybė nors paskutinę kumelę... Bene karaliaus kaltybė, kad žmogus negali išsimokėti... Žemė turi būti mokama! Vienas žmogus nusigyves, kitas įstos į jo vietą, o karaliaus grašis turi neprapulti: kiek yra padėta mokesnių, turi išmokėti; nors žmonės patys gautų badu stipti, o tur užmokėti... Teip ir teisingai... Iškur-gi ims karalius algą visiems kareiviams ir jų perdėtiniais?!... Milijonus reikia išmokėti iš ko-gi mokės kad ne iš žemės?!... Arba visokiai vyresnybei: sprauinkams, gubernatoriams, žandarams... kiek jų yra, kas gal išrokuoti? O visi reikalingi,— be to negali... Kam-gi būtų ir ta žemė duota muzikams, kad karalius mokėtų kam iš savo kišenės?!... Neišsimoka mižikas ardamas, akėdamas, kas-gi kaltas? — Tegul negirtuokliauja!...

Karalius, norėdamas nuo girtuoklystės žmones atgrasinti, iš mielaširdystės atėmė šimkas nuo žydų ir pats šimkuodamas kas kartą brangina ir brangina arielką,

o žmonės vis geria kaip padukę ir gana.... Už kožną stiklėlį atsvertinai užmoka akčyžiaus, vienok geria kaip judošiai!... Žmonės sako: „arielka nuramina rupesni, užmaršina bėdas“... Nebijok, kaip išmiegos. prisimisi bėdas, — akčyžiai neduos tau jas užmiršti... Vis tai karaliaus galva tie visi akčyžiai... Pamislykit patys, koks tai geras išmislas: žmogus perka degtukus — antra tiek užmoka akčyžiaus; perka tabaką — dveja — tiek akčyžiaus; perka muilą, druską, pipirus, ar koki audeklą — vis dvigubai užmoka akčyžiaus.... Nuo degtinės ką beklausi — devynios dalys akčyžiaus, dešimta prekės.... Ar tai ne geras budas? Žmogus negali apsieiti nieko nepirkęs, o pirkdamas nesijunta, kaip po kapeikėlę šimtus išmoka. Ar tai ne lengvas budas mokėti ne kartu?...

O visi šauk ant karaliaus, visokias neteisybes neišmanėliai užmėtinėja!... Šiaukia kad mokslą ginąs!... Ar tai ne melagystė? Jau kaip mūsų karalius mokslus platina, tai niekur teip nerasi: prie kožno valščiaus, kiekviename miestelyj, — visur įtaisė mokyklas. Mokytojams, žinoma, visą užlaikymą ir algą tur žmonės patys duoti, bet tie mokytojai ištikimi: visi maskoliai, moka maskoliškos kalbos, nešneka lietuviškai, moka skaityti ir rašyti maskoliškai, visokias maskoliškas knygeles net dykai dalina....

Pagaliaus arbatinyčiose, alinėse, miesteliuose visokie gražūs paskaitymai įtaisyti: apie karaliaus gerumą ir didumą apskaito.... Kiekvienas už mažą prekę gal prisiklausti ir pasimokyti — ne tik vaikai bet ir seni vyrai... Jaunuosius moka mokyklose, moka kariumenėj, — kogi daugiau bereikia? Gimnazijos, ar ten kokie „versitetai“, — tai ne muzikams: yra visokios vyresnybės vaikų, kurie nuo pat gimimo maskoliškai šnekasi; jiems nestokuoja pinigų, nes jų tėvai didelės algas ima — toki ten gal mokyti. O muziko vaikas, tokius mokslus pabaigęs, kur dės? Muzikas, o katalikas negaus augštesnės vietos... ir negal.... Atsiranda, nors retai, ir muzikų su didesniu mokslu, o kas iš anų? Kaip yra sakoma „iš didelio rašto išeina į kraštą“ — nerupinas nė maž apie save kaip į augštą vietą įsitrinti, brangią,

algą gauti, karaliui geru pasieiti, bet ne: rupinasi tuojau apie kitus, užsimano visokių išmislių, visokių „nevėrų“, kokio-ten palengvinimo žmonėms. lietuviškos kalbos lietuviškos spaudos... O tai kvailiai — gaus jie lietuvišką spaudą! Karalius dreba iš piktumo paminėjęs lietuvius; duos jis dar aniems spaudą!... Gerai ir daro nedavęs. Kam tos lietuviškos reikia? Ar toli su lietuviška nueisi?... Musų karalius begalo myli savo žmones, — aš gerai žinau — mylės ir lietuvius, kaip i maskolius pavers.... Maskolija ir Maskolija turi būti kraštas nuo krašto!... Maskoliškai mokėk gerai šnekėti, buk gudrus ir be jokio mokslo gausi geriausią vietą: kur prie policijas arba i žandarus įsitrisi. Ot gyvenimas!... Pašnipinėk kur apie bajorus, labiau studentą kokį kur pajutęs, pauostyk jo pėdoms, pasiklausyk jo kalbos; pranešk kur reikia, — bus tau ir vieta augštesnė ir kišenė pilna. Ar tai ne lengvas uždarbis? Prie musų karaliaus gudrus gali prakusti.... Teip ir teisingai.... Jeigu kitur nėra skylės, uostyk aplink kunigus. Nors dešimta dalis bus teisybės, vis išeis už gera: išsipus tau kišenė, o kunigas, arba studentas tegul sau laižos.... Kas man darbo? Karalius tokiems turi gerą vietą.... mačiau.... Kaltas ar nekaltas — niekas neklausys išvadžiojimų: kad tik apskusi. murdys i Petropavlovkos tvirtynę ir kirmyk... dideliai retas atsitikimas, kas iš ten gyvas išeina.... Mačiau savo akimis, kaip, išvedę iš urvo kaltininką, nugalabijo... Nė vėjas nepučia, kur kalinys dingo.... Teip ir gerai... ir skundikams lengviau, kad teisybės netyrinėja... Užtai tegul nezaunija prieš karalių!... Šit kaip anamet (1897 m.) kiek Savalkų gubernijoje tokių priešgynėjų žandarai suėmė! per 20 i Maskoliją išvarė.... Rodos teisingai, o kiek buvo šauksmo, kad nekaltus nuskriaudę, kad nedarodę kaltės išvarė.... Visokias neteisybes užmėtinėjo karaliui, kiek šauksmo prisiklausė vyresnybė!... Kam to reikėjo — ar neverčiau tykiai i tvirtynę... paskui išsivedęs — paukšt!...

Žmonės patys praplėš kur reikia skylę, tai paskui patys žviegia ant karaliaus. Kaip anamet *Kražiuose*, ar ne žmonių buvo kaltė? Kam kelė maistą, kam neleido

bažnyčios griauti? Per savo atkaklumą patys ant savęs rykštes užsitraukė... Kaip išpėrė kazokai kailį, kas šaukimo ant karaliaus!... Jug patys žmonės gerai gali išmanyti, kad viename miestelyj dvi bažnyčios — tai perdaug... Bažnyčios — tai ne cerkvės... Bet vis priešingumas: vyresnybė liepia išgriauti, tai jie neleisti!... Muselės, — atpusite jus prieš veją!... Prie mūsų karaliaus kas liepta, tai „bit po semu“...

Teip ir teisingai... Gavo per kailį, patupėjo po kalėjimus, paskui ištrukę dar gailinas neišmetę iš bažnyčios pro langą gubernatorių... Nebijokit. nebutų velnias ėmęs, nebent didesnę vyresnybę būtų gavęs, arba algą lygi smerčio... Mušasi, kvailiai, dėl bažnyčios, — ar ne juokai?!... U-gi cerkvių nematote kiek pridygo po mūsų šali! O vis dar naujos dygsta kaip baravykai po lietaus... Karalius gerai išmano, kad netekę bažnyčių paprasite į cerkvę. Ot bus vilkas sotus ir avis čiela... Ar tai ne teisingai?!

Bet ką čia daug šnekėti — niekur nerasi karaliaus kaltės, — visur žmonės prasikiša... Prasimanė po miestus, miestelius. arba kur ant vieškelio kokias-ten popieras lipinėti. Kaip sučiumpa policija kurį aptariamą. — lipinai ar nelipinai — įmurdo į kalėjimą ir sėdėk kaip ponas ant gatavos duonos...

Tik to mūsų karaliaus perdaug gera širdis: kaip ir po tuos kalėjimus nusidėjėlius šeria kaip penslus. Kad mano būtų valia, imčiau stapinti juos badu, tai žinotų nešiauštis prieš tokį gerą karalių...

Ir dar stebėtinas daiktas jo gerumo: mūsų karalius niekuomet neužmiršta apie tarną, kurs visuomet gerai pildo jo prisakymus; ne tik užmoka, kol gyvas tarnauja, bet ir po smerčio dar neužmiršta. Mačiau savo ake Vilniuje pastatytą pamenklą kokiam Muravjovui, kuris buvęs Vilniaus gubernatorium per klausiu kū „metežstvos“ metus. O tai puikus stabas! Gražu pažiūrėti: stovi sau stovyla kaip tik gyvas žmogus! Toks įstabus, nepaprastas... Jei toks buvo gyvas, tai begalo gražus!... Pasakojo man, kad begalo buvęs geru tarnu karaliaus, akiai jo klausęs ir paliepus ištikimai pildęs. Nusidė-

9
jėlius kokius įtariamus klausiuskus sušaudyti, pakarti ar kaip nugalabinti, tai. sako, akies mirksnyj apsidirbdavęs; o į tą Siberiją tai jau, sako, buriais kas dieną varęs; ne tik po vieną žmogų arba šeimyną, bet čieloms sodoms išgrudo...

Karalius liepė, o Muravjovas pildė... Teip ir teisingai!... Kiek jam mokėjo kol gyvas buvo, to niekas nežino, bet po smerčio koki pamenklą pastatė, tai visas svietas mato. Yra ko ir pažiūrėti į tokį stabą...

Ar žinote ką?! — Pusę karalystės žmonių iškarčiau arba išpiaučiau, kad tik tokį pamenklą po smerčio galėčiau nuo karaliaus gauti!...
Griežėlė.

Šis-tas apie apšvietimą moterų Lietuvoje.

Paskutiniame laike apšvietimas moterų tarp prakilnesnių tautų smarkiai auga; jau net su vyrais jos stengiasi susilyginti; senei jau kovoja su jais už savo tiesas ir kai-kurias jau išgavo: dabar moters gali baigti augštesnį mokslą ir pildyti kai-kurias tarnystes. Kad tik pasidairai geriau po aplinkines tautas*), tai pamatai, kaip godžiai moters jieško apšvietimo; kiek tik yra mergelių mokyklų, visos pilnos. Paveizdan, ir pas mus žydai — jie kiek įmanydami, rupinasi apie apšvietimą savo dukterų, leidžia jas į gimnazijas, kur tik gali. Daugelis žydelkaičių pabaigusią gimnaziją važiuoja į užsienius baigti augštesnį mokslą, nežiurint ant to, kad šis mokslas žydeikaitėms Gudijoje duoda labai mažai tiesų. Atsiradusi nesenei *Senapilėj* progimnazija tapo pripildyta beveik vienu žydelkaičių, o lietuviai beveik visai neleidžia čia savo dukterų.

Tarp lietuvių da daug yra tokių galvų, ką vyrų apšvietimą vadina bedievyste, o mažai tokių, ką pripažįsta reikalingumą apšvietimo ir moterims. Kone visos

*) Paveizdan *Mintaujos* mergelių gimnazijoje yra išviso apie 300 mokintinių, o tarp jų apie 150, t. y. pusė latvaičių, — daugiausiai ukininkų ir kaimo mokintojų dukters; tuo-tarpu tikų lietuvių tėra tikait 6 mokintinės.

ukininkės da tos nuomonės, juog moteriškai užtenka pramokti biskį skaityti ir darbų. Dyvai, kad da ir tarp mus jaunesniųjų kunigų atsiranda toki, ką kalba, kad mergoms nereikia daug mokintis; kaip jos, girdi, išmoksta rašyt, tai susirašą su vyrais ir paskui į Ameriką išbėga.

Ukininkas butinai turi duoti ir mergaitėms apšvietimą, nors nedideli. — toki, koki gali kiekvienas ištesėti. Į gimnaziją leisti daugelis netesa, bet kiekviens gali ištesėti leisti savo dukteris į pradedamąją kaimo mokyklą. Čia išmoksta svarbiausiųjų dalykų: skaityti, rašyti, skaitliuot ir šiek-tiek prasilavina*). Mergina, baigusi nors kaimo mokyklą, jei toliau negali eiti, privalo pati mokintis, šviestis. Gal mą atkirs koks ukininkas, kad nėra mergoms laiko skaitymui. — Laiko visuomet galima rasti, kad tik noras yra. Ugi šventadieniais, parėjus iš bažnyčios, vis galima rasti liuso laiko pasiskaitymui vietoj to, kad nieko neveikti ir gulėti išsitiesus; ypatingai žiemą lengva rasti proga — liusa valandėlė.

Apšviesta moteriškė iš visų pusių geresnė už tamsią: ji geresnė ukininkė, geresnė motina, geresnė tėvynės duktė! Tamsi ukininkė daro viską teip, kaip jos tėvai ir tėvukai darė, apšviesta-gi, skaitydama knygas, randa jose daug yvairių naudingų žinių ir pasinaudoja jomis. Tokius dalykus, kurie reikalinga neužmiršti, ji gali užsirašyti. Jei reikia ką pirkti ar parduoti, ji gerai moka rokuoti ir neapsigaus jau. Prekystėj, kuria šendien pradeda užsiimti lietuviai, mokslas — reikalingiausias daiktas.

Apšviesta moteriškė gali buti ir geresnė motina, nes ji, augindama vaikus, gali sėmti daug žinių iš knygų; sulyg dvasiškąja puse, tai ji įkvėps savo vaikams iš mažumėlės gerus jausmus, ir pažiuras; ji, kaip tik kudikis gaus supratimą, išaiškis jam, kas jis yra ir kuo jis turi buti užaugęs. Iš tokių vaikų jau gali užaugti tikri tėvynės sunūs.

*) Oi atsargiai su mus mokyklomis! Jug jau žinot, kad beveik visos mus mokyklos, ypač Kauno ir Vilniaus gub. — tai baisiausi maskolystės u. vai!

Lietuvių-inteligenčių jau yra diktas burelis, o lietuvaikių-inteligenčių teip kaip visai nebutų. Ką daryti lietuviui-inteligenčiui, norinčiam vesti? — Jis priverstas vesti lenkę ar kokią kitą svetimtautę. Jam reikia pačios apšviestos, nes to reikalauja sąlygos jo gyvenimo. Tokiu budu lietuviai nesusijusdami susilenkuoja ir net susiguduoja. Jeigu būtų daugiau apšviestų lietuvaikių, tai mus intelligentams nereikėtų jieskot sau pačių tarp svetimtaučių.

Tarp prakilnesniųjų ukininkų atsiranda toki, ką norėtų leisti dukteris į gimnaziją, bet bijosi: visą, girdi, dalį išduosi bemokindamas, tai kur paskui vyrą begaus? Bet atsiminkit, kad mus intelligentai. vesdami moterį, ne teip jau rupinasi apie jos turtingumą. Daugelis, kaip žinoma, vedė pačias svetimtautes visai be pasogos, tai kodėl-gi turėtų būti didesnis reikalavimas nuo saviškių? Iš ukininkų tai daugelį rasi tokių, ką prie pasogos paima pačią, o ne prie pačios pasogą; faktai parodo, kad intelligentai nežiuri teip godžiai į tą pasogą: tamsią merginą, nors ir turtingą, neves intelligentas! Taigi nér ko bijotis išleisti savo dukterų dalį jų apšvietimui, į gimnaziją leidžiant; tik reikia žiurėt, kad jos įgytų lietuvišką dvasią, neišsižadėtų savo prigimtos kalbos ir tėvynės. Jeigu da mokslas gerai sekasi ir yra noras ir išteklis, tai mergina, pabaigusi gimnaziją, gali eiti ir augštesnį mokslą — ant daktarės, mokintojos . . . O apšviesta moteriškė jau gali rasti pritinkamą vietą ir gardų duonos kšni.

Apšvietimas moterų daug naudos atneštų nuvargintai mūsų tėvynei; o dabar tamsi moteriškė, mažai arba ir visai neturėdama jokio supratimo apie tėvynės reikalus, tankiai atšaldo patrijotišką jausmą ir savo vyro. Dažnai atsitinka, kad vyras, gavęs progą, ima skaityti, o pati užsibara: „ką tu čia su tais niekais! Geriau, turėdamas laiko, kokią karunką sukalbėtum Dievui ant garbės . . . Jug ir kunigai draudžia šituos raštus skaityti . . . Kaip pagaus tave žandarai, tai kažin-kur atsidursi . . . Imsiu ir sudegėsiu viską, kaip anąsyk!“ . . . Teip padaro vieną syk, kitą syk, ir žmogus nesikentęs perstoja skaityti. Ir daug, daug yra tokių moterų ir negreit susimažis

jų skaitlius. Labai mažai da skaitančių, o da mažiaus tokių, ką galėtų ši-tą parašyti; bet vistik jau ir tokių yra, nors toli mažai, bet yra*).

Taigi lietuviams reikalinga atkreipti didesnė atyda ant apšvietimo mūsų moterų. Šits klausimas tai yra vienas iš svarbiausių dabartinių klausimų mus gyvenimo. Labai reikalinga, kad kas atsidedęs gerai išaiškintų ir ir išrištų šį klausimą.

Kazys Krepsys.

Jei ne ką kita, tai bent apšviestiesniejie broliai ar tėvai turėtų išmokint savo seseris ar dukteris gerai lietuviškai skaityt ir rašyt, ir pritraukt jas prie skaitymo lietuviškų raštų.

Red.

Pavasaris.

Štai jau atskrenda linksma valanda,

Visur matos atmaina:

Viturs garsina linksmą naujieną,

Kad pavasaris ateina.

Jau saulė kyla ir sniegas šila,

Vanduo sau takus daro;

Maži upeliai jau ledus kelia,

I gilias upes varo.

Žolės kiš' snapus, medžiai leidž' lapus,

Rengiasi žiedus krauti;

Rugiai žaliuoja, pempės gyvuoja,

Dairos, kur guštą gauti.

Mažų paukštelių skraido bureliai,

Linksmi sau šokių šoka;

Gavę sau porą, lizdą padorų,

Gieda kurs kaip tik moka.

Kukuoj gegužė, bitelės užia,

Laukai žaliuot pradėjo;

Žiedai medelių, žolės darželių

Kvapų maišos tarp vėjo.

*) Autorius kalba apie sodietes Šuvalkų gub. *Red.*

Vieni šakoja, antri vynioja,
 Trietieji gied, kaip nori:
 Netur valdovo, ant savęs pono,
 Nespaudž' priešai nedori.

Per žiemos laiką nēr kito tvaiko,
 Kas dvasią jų marintų;
 Paukščiams čiulbėti, žolėms žydėti,
 Kas laisvę jiems atimtų? . . .

O mės, lietuviai, lyg šioliai žuvę,
 Kokio sulauksim laiko?
 Ar saulės kilstant ir ledo šilstant
 Ar marinančio tvaiko?

Nors lupos žioja, bet kvaps užstojęs
 Žodžio neduod išarti;
 Akys rasoja, širdis vaitoja,
 Kad spaudž' valanda karti.

Gudai nedori gniauž' mus kaip nori
 Šarvuotoms rankoms savo,
 Jieško su triusu pragaišties mūsų,
 Galę didžią igavę.

Lietuva menka, spėkų netenka
 Tiems priešams atsispirti,
 Betgi netyli, nenusivyti,
 Širdyje turi viltį:

Ateis su laiku galas netaikų,
 Atbus Lietuvos sunus!
 Pakils saulelė, prašvis šalelė,
 Gimdys vargšai galiunus!

Naujai gimusi.

*

*

*

Lietuviai ašaras lieja,
 Lietuviai dejuoja,
 Lietuviai vargus tik mato,
 Liudnai juos rokuoja.
 Dar labiau jų širdį gildo
 Atmintis senovės,
 Dar labiau galvas pripildo
 Mintimis graudingoms.

Kitą-syk Tėvynė mūsų,
 Kaip rožė, žydėjo;
 Buvo ji be galo, krašto,
 Lygaus neturėjo.
 Tad ir žmonės mūsų krašto
 Vis laimingi buvo,
 Nepažino jokio vargo,
 Kalimuos nepuvo! . . .

Bet, lietuviai, drašiai
 Su gudu kariaukim
 Ir be paliovos teisybės
 Nuo jo reikalaukim!

O tiesas igiję savo
 Męs jau nebdejuosim,
 Tik vienybę mūsų brolių
 Drašiai apdainuosim!

Ramunėlis.

Iš Lietuvos.

Nepasisekė gduų misijonieriui! *Panemunėlio* (Zarasų pav.) mokiniojas valščiaus mokyklos Kreinis, apie kurį jau buvo rašyta N. 2 „Uk-o“ š. m., savo kvailu ir nežmonišku apsiėjimu su mūsų vaikais aiškiai parodė žmonėms, ką nori padaryt iš jų gduų valdžia ir tuom daugeliui snaudalių atidarė akis.

Kreinis, pirmus metus gyvendamas Panemunėlyj, liepė visiems vaikams pasisiudinti *raudonus marškinus*; neįsitaisiusius tokių marškinių visai persekiojo ir (va, kaip Petrą Galinį iš Gireišių) visai nepriėmė į mokyklą. Buvo tokių, ką siuvisi; lai buna jų tėvams amžina gėda už tai!

Antrais metais uždraudė vaikams šnekėt lietuviškai, net ir tiems, kurie da tik pirmą žiemą tesimokino; ėmė labai mušt vaikus. už mažiausią dalyką klupdyt, sukt už ausų (kaip va mokintinį Bimbą iš Ažusienių); ėmė niekint katalikų tikėjimą ir kunigus, meluot apie Lietuvos praeitę...

Pamatę tai žmonės, daugelis atsiėmė savo vaikus iš mokyklos ir nurašė skundus gubernatoriui ir direkcijai. Gubernatorius atsiuntė paviečio viršininkui paliepiamą nuštriopuot uredninkus ir žandarus už tai, kad jie nepranešė jam aukščiau apie „buntą“, o direkcija atsiuntė į Panemunėlį 9—10 gruodžio žandarą, persirėdžiusį inspektoriaus rubais, kad jis ištirtų, kas pirmutiniai neleido į mokyklą vaikų ir kas juos „subuntavojo“. Žmonės pasielgė čia, kaip tikri vyrai, — vienu balsu šaukė: „duokit mums kitą mokinioją!“ Nieko nepešęs „žandaras“ išvažiavo, bet paliko savo vietoj kitą žandarą — tai mokinioją Kreinį. Tas, nors ir žabalas kaip pelėda, pradėjo vaikščiot naktimis po miestelį ir šnipinėt palangėmis, bene užgirs ką šnekant. Bet viena naktis nusidavė jam labai nelaiminga: koks vaikinai, užklupęs jį palangėje, teip rėžė jam per ausį, kad, kaip anas pats paskui pasakojo, net žvaigždės pasimatė. Garbė tam

vaikinui! Amžina gėda tiems, kurie čia pasirodė gudų bičiuliais!

Žmonės vistik padarė savo: tą mokintoją jau iškėlė i *Breslavą*. *V-o tarnas.*

Kas-gi čia rupi gudų valdžiai? Šiomet viduryj vasario mėn. keli *Budviečių* ukininkai (Vilkav. pav., Pajevonio par.) (Anupras Želvys, Juozas Šlikas, Galinaitis ir kt.) nuvažiavo i Vilkaviškį pas paviečio viršininką Linką maldauti, kad leistų jiems pamokinti namiej, pasisamdžius kokį mokintoją, mažus vaikus lietuviškai skaityt; bet Linkas *neleido!* Dabar keli iš tų ukininkų rengiasi važiuot i Suvalkus pas pradedamųjų mokyklų direktorių ir jo prašyti, kad leistų. Jei ir tas neleis, tai . . . turės slapta mokint; o gal, atsiminęs tai, direktorius ir leis?

Na o pereitą vasarą gudų valdžia, neva žmonių gerui, prikalbinėjo Budviečius pasistatydinti savo kaime mokyklą; net pati žadėjo duoti patstatymui 15 000 rub. ir mokintoją atsiųsti. Matot, neduoda namuose nė ant maldaknygų išsimokint skaityt, o visur kiša tas savo mokyklas! Aišku, kad su pagelba tų mokyklų valdžia mislija greičiau pasiseksė jai išplėsti mus tikėjamą ir kalbą ir paversti mus i pravoslavus, caro garbintojus.

P.

— *Lesnistvos* valščius Naum. pav. priverstas yra mokėti kas metai mokyklapinigius ant Naumiesčio mokyklos po 390 rub.; mokėti turi visi, ar kas leidžia, ar neleidžia vaikų i mokyklą. Jau kelinti metai, kaip valdžia prikalbinėja *Lesnistvos* valščių įsitaisyti sau skyrium mokyklą; žada net pati duoti, žinoma iš tų pačių žmonių sudėtų pinigų, pastatymui tos mokyklos 15 000 r., o paskui kas metai užlaikymui jos — po 500 rub.. Žmonės paklausė: „o kaip mokis toj mokykloj?“ Gavę atsakymą, kad gudiškai, nesutinka statyti.

Šiomet per valščiaus susirinkimą buvo žadėta galutinai nutarti apie mokyklą. Kada vaitas papasakojo, kad *Lesnistvos* valščius ir keletą savo mokyklų turėdamas vis turės dėt pinigus ant Naumiesčio mokyklos, tai tarp žmonių pakilo maišatis ir tą dalyką da tolesniam laikui atidėjo.

Žaibas.

— Pabaigoj sausio mėn. š. m. atbėgo policija i *Zapyškį* (Naum. pav.) pas Tamulaitį; o tų mokino 14 vaikų toksai ne-

16
turtėlis žmogelis Gudaitis. Policija surinko lietuviškus elementorius, vaikus išvaikė, o patį Gudaitį areštavo ir išsivežė.

Nors Zapyškyje yra mokykla, bet tę mokina tiktai gudiškai ir mokinimas brangiau atsieina. Dėlto prasti žmonelės, norėdami savo vaikelius pramokinti lietuviškai skaityt ir melstis ant maldaknygių, pasamdė Gudaitį, kad tas pramokintų.

Patyręs apie tai Zapyškio prapesorius, apskundė žemsargiams; skundė ir kai-kurie nedorėliai kaimynai.

Vieną dieną, atėjo žemsargys Buračiks, surašė vaikus ir protokolą, bet Gudaičio da neareštavo; antrą sykį jau atbėgo iš Aleksoto visa gauja ir išvežė žmogų.

Žmonės po to atsitikimo net dantimis griežia ant gudų; tik nors kartą pajus ant savo sprando meškino leteną.

Praeivis.

Maskolystės urvas. *Žemalės* (Telsių pav.) cerkvinėj mokykloj yra paliktos 9 mokintiniams stipendijos. Prie mokyklos įtaisytas internatas, t. y. mokintinių kvatieros; tę tėvai turi ar maistą atvežti ar pinigais mokėti. Visi mokintiniai (40—50 išviso) yra patalpinti viename miegamamjam kambaryj; tę-jau ir mokinasi ir miegta.

Dėlto maskolių valdžia ir atkreipė didesnę atydą ant tos mokyklos, kaip ant tam tikros vietos sumaskolinimui jaunų vaikų. Neseniai parsuntė mokinioją, tikrą misionierių — obrusitelį. Vakaraus jis surenka vaikus apie save ir maloniai pradeda su jais juokuoti, o paskui pasakoja jiems apie maskolių tikėjimą ir apie jų šventuosius; pasakoja apie maskolių valdžią ir caro geradėjystes. Vienu žodžiu, „učitelius“ labai gerai atliekta savo darbą; bet tamsūs tėvai, vietoj to, kad atsiimti savo vaikus iš to maskolystės urvo, dar džiaugiasi, sakydami: „Ką bepadarysi — vaikai greitesnei maskoliškai išsimokš kalbėt.“ Teip, išsimokš tę greičiau maskoliškai, bet ir i maskolius greičiau išvirs!

Sodiečius.

Atsargiai! Prasidėjus pereitą rudenį vaikų mokinimui *Tirkšlių* (Telš. pav.) mokyklos mokiniojas Korolkovas pradėjo prikalbinėt ukininkus ir miestiečius, kad jie leistų i „narodnąją“ savo dukteris mokintis. Ir perkalbėjo žmones; net per valščiaus susirinkimą buvo sutarta leisti dukteris i mokyklą; kai-kurie jau net atvežę buvo. Bet atsirado ir toki, ką nebenorėjo tikėti

17
geriems mokintojo norams, ir kitus pradėjo atkalbinėti nuo leidimo mergaičių ton mokyklon. Štai per antrą susirinkimą jau nutarė žmonės atimti savo dukteris iš mokyklos. Teip daugelis ir padarė.

Kaip pats „sielskas“ raštininkas išsitarė, šitas mokintojas labai mokąs su jomis apsieiti. Gerai tie tėvai padarė atsiėmę iš to maskolystės ir paleistuvystės lizdo savo mergaites.

Gal girdėjote, tirkšliečiai, kaip *Navarėnų* (Telšių pav.) mokintojas prikalbinėjo mergaites nesibijoti vyriškio; esą, girdi, vaistai išnaikinimui vaisiaus . . .

Panašus tvirkintojas mergaičių yra paminėtas ir N 10 „Ukininko“ p. m. — tai *Tauragės* mokintojas. *Sodiečius*.

— *Dusatos* (Zarasų pav.). Jau seniai bebuvo rašyta į laikraščius iš mūsų šono. Per keletą metų mes dusatiškai labiau apsišvietėm ir stropiai jieškom šviesos. Pereitą pavasarį per valščiaus susirinkimą kancelerijoje drąsiai buvo kalbėta apie įrengimą Dusatose mokyklos su 2 kliasų mokslu. Mės trokštam apšvietimo — jis mums reikalingas!*) Didysis mūsų bežemių pelnas paskutiniame laike — tai uždarbis miestuose. Tę reik mokėti ruska kalba, reik mokėti skaitliuoti; be to nelaimėsi mieste.

Pradedamoji žmonių mokykla perpilna vaikų (žydų jau nebeleidžia be mokesčio). Mokosi tenai apie 100 vaikų — berniukų ir mergaičių. Tokis užpludimas mokytinių teatsirado tik per 3 paskutinius metus. Tik prieš maištų metų, kada visas mokslas eidavo lenkiškoj kalboj, tiek daug mokytinių budavo.

Gaila — svetima smarvė tebekeroja mūsų šone ir nebežinai žmogus kur dėti savo vaikus, kad juos šiek-tiek apšviesti. *M.*

Neturtėliams nereikia mokslo! Pora metų atgal iš *Naumiesčio* (Suv. gub.) mokyklos išmetė visus neturtėlių vaikus. Tie žmonės davė prašymą į augštesnęją valdžią, o iš tų gavo atsakymą, kad vargdienių (luosininkų) vaikų nebepriimę niekados į mokyklą, nes vietos mažai esą; ir žinoma jų nepriėmė mokyklon ir dabar nepriima.

*) Kad tai rupėtų gudų valdžiai apšvietimas žmonių, tai mes šauktume: „visi leiskite savo vaikus į mokyklas!“ Bet, kokios mus mokyklos, jau žinote, skaitytojai; užtai mes sakom: „mokinkite vaikus, kiek galėdami, namiej, pasisamdę lietuvi-kataliką mokintoją, o jei jau leisit į mokyklą, tai apsižiūrėkit, kur leidžiat ir kaip tų mokina!“

Red.

Maskoliams visur pirmutinė vieta. Šimet ukininks *Bublelių* sodžiaus (Naum. par.) Staugaitis norėjo leisti savo sūnų į Naumiesčio mokyklą; bet jo vaiko tę nepriėmė. Tada Staugaitis padavė „popečiteliumi“ prašymą ir tarp kitko taip parašė: „Męs ukininkai mokame pinigų užlaikymui Naumiesčio mokyklos, o dėlko mūsų vaikų tę nepriima. Yra tokių liuosininkų vaikų, kurie nieko neduoda ant mokyklos, o jų vaikai mokinasi, — kas čia per teisybė?“ . . . Gavo maž-daug tokių atsakymų*): „Nė vieno kataliko-liuosininko vaikai nesimokina toj mokykloj, o jeigu mokinasi liuosininkai, tai vis maskoliai!“

Tai gražiausiai!! Maskoliams yra mokykloj vietos, nors jie nieko jos užlaikymui nemoka, o katalikams nėra, nors jų pinigais užlaikoma ta mokykla!

Žaibas.

Per viršininkų biaurumą žmonės kenčia. Birželio mėn. 1900 m. *Griškabudžio* vaitysta (Naum. pav.) vaitą rinko**). Atvažiavo ir viršininkas. Jis buvo tvirtai pasirengęs palikti tą patį vaitą, ukininką Urbanavyčių; mat nuo jo buvo gavęs porą, gerų bėrių. Bet ukininkai ketino jokių būdu jo nerinkti; jau jis baisiai jiems buvo išipykęs per tris metus: budavo turėdamas žmogus raštinyčioj reikalą, negalėdavai nė pasirodyti tę be pinigų; o biaurus Urbanavyčiaus apsiėjimas su žmonėmis jau taip visiems daėdė, kad visi turėjo vieną mislį — nepalikti jo vaitu.

Prieš rinkimą viršininkas prakalbėjo į ukininkus, prašydamas jų palikti tą patį vaitą, bet ukininkai anaipol neapsiėmė. Tada liepė mesti galkas. Visi ukininkai sumetė galkas už Jasulaitį, tik vienas Ur. sėbras balsavo už jį. Viršininkas tai matydamas, apgarsino, kad visos galkos už Urbanavyčių, tai yra, visos esą sumestos į indą Urbanavyčiui paskirtą, taigi jis lieka vaitu. Ukininkai, išgirdę tai, labai supyko ir kiti pradėjo kalbėt:

— Kad tu gali be mus išrinkti vaitą, tai kam da mus sušaukei? — rinkis vienas!

*) Ar negalėtum tamista atsiųsti kopijas to prašymo ir atsakymo ant jo?

Red.

**) Apie tai jau buvo truputį rašyta *Ukininke* 1900 m. № 9 ir 11; bet šita žinia ne visai sutinka su anaja.

Red.

Teip pasakę ėmė skirstytis;¹⁹ bet viršininkas juos sulaikė. Dabar susimislijo jis nugązdijęs ukininkus ir ant savo pastatysęs: Jasulaitį jis ėmė į kalėjimą, ir vel apgarsino vaitu Urbanavyčių. Ukininkai da labiaus perpyko, šoko prie viršininko, paskui išlaužė kalėjimo duris ir paleido Jasulaitį. Viršininkas, matydamas, kad jau jam riestai, ėmė priešintis, bet ukininkai nebeklausė jo, ėmė stumdyt ir pagalios mušti. Ištrukęs iš jų rankų, viršininkas kogleičiausiai įsivertė į savo vežimą ir kartu su raudonsiuliais nudardėjo į Naumiestį. Nieko nelaukdamas, viršininkas padavė žmones į Senapilės apygardos sudą už pakėlimą prieš vyresnybę rankos; liudininkais užrašė tą-patį Urbanavyčių ir raudonsiulius. Kas jį mušė, nurodė žemskiai ir Urbanavyčius, (išviso apie 11 vyrų); nurodė, žinoma, pirmiausiai tuos, ant kurių pikti buvo. Pernai pavasarį buvo byla; ukininkai pristatė 60 suviršum savo liudininkų, bet sudas tik kelių klausinėjo.

Ukininkai buvo pripažinti kaltais. Sudas nusprendė smarkiai juos pabausti, kad kiti nepasektų tokių „maištininkų“ pėdas. Prokuroras sakė, juog toliaus visai nebebutų galima gyventi Lietuvoj jokiam činovnikui-gudui, jei šie butų išteisinti.

Ukininkai apeliavo į Varšavą, bet ir tų tas - pats — jie kalti; *dviem iš jų nuspręsta sėdėt kalėjime po 14 mėnesių, o kitiems — po metų.*

Dabar nusiūsta byla į senatą ir iš tų laukia paskutinio nusprendimo. Nežinia, ką išgirs. Daugumas lemia, kad ir ištę nieko gero neišgirs, nes varnas varnui akies nekerta!

Bet apkaltinamieji ukininkai nelabai nusiminę ir nesigraudina dėlei savo pasielgimo. Nors ir bus skaudžiai nubausti, bet savo padarė: drąsiais ir tvirtais vyrais pasirodė ir išsirinko sau tokį vaitą, kokio norėjo.

K. Laponis.

— *Šakių* byla (Pajev. par., Vilk. pav.) su Pajevonio dvarponiu Espertu da nesibaigia. Pereitą rudenį buvo labai nugąsdinęs Šakius Vilkaviškio viršininkas Linkas: jis buvo žadėjęs juos visus (ukininkus), kaipo maištininkus, „ant posele-nijų“ išgabenti, bet, apart minėtų jau Nr 12 „Uk-o“ p. m. 3 ukininkų, daugiau neišgabeno. Du ištremtieji: Jekimčikas ir Alkevyčius da tebebuna Kaišedaryj, o trečiasis Rudžiavyčius, kuriam paskirta buvo Aukmergėj apsigyvent, kažin - kur iš tų dingo. Mat Rudžiavyčių paėmė nuo patalo. Vieną kartą buvo

atsiūstas Vištyčio vyresnysis žemskis jo paimti; bet tas neišdriso imti nuo patalo seną, ligotą žmogų — jis pasiuntė Kaupiškį žemskį Stepaną, bet ir tas neišdriso ligonio judinti, o veikiausiai bijojo, kad kas kailio neišpertų. Tada viršininkas liepė paimt Rudžiavyčių Kaupiškį vaitui Balčiunai, o jei nepaims, tai... Pro ašaras žmogus paėmė jį ir išvežė (apie šv. Mykolą).

Nuvežė iš pradžių Rudžiavyčių į Kauną, į ligonbutį; priimant jį tų iškrėtė ir atėmė visus jo pinigus. Palaikę kiek laiko ligonbutyje, išgabeno R. į Aukmergę, bet pinigų, ką paėmė nuo jo, jam neatidavė. Skūstis nežinojo žmogus nė kur, o ant galo jis nežinojo nė kas nuo jo pinigus paėmė. nė kokiam ligonbutyje jis buvo. Nugabenę į Aukmergę, patubdė jį į kalėjimą ir per 8 dienas tų laikė ir badu marino silpną, ligotą žmogų. Ant galo per didelius jo prašymus paleido jį. Ką-gi pradės žmogus, neturėdamas nė kapeikos prie dušios ir nė vieno pažįstamo? — Eina į policiją, pasisako; kas esąs, bet jo tų visai nelaukta; nusiskundžia apie savo blogą padėjimą, bet to tų neklauso, o žmogus neturi ką valgyti!... Susimylėjo ant galo ant R. geri žmonės. Davė jam pinigų ant kelio ir jis išvažiavo. Kur išvažiavo, nė pati policija nežino, ant galo ir *nesirupina žinot*. Jai tik svarbu, o ypač Vilkaviškio viršininkui, kad toks aptariamasis žmogus nebegyventų Šakiuos.

Šitas vėl mums liudija, kad ištrėmimas minėtų Šakių ukininkų tai vieno Linko darbas; jei būtų čia augštesnės valdžios dalykas, tai kitaip būtų su R. apsiėję ir dabar jo visur galvatrukčiais jieškotų.

Beje, pasportų Šakiai kaip negavo, teip negauna; be to ir pats nustojo apie tai rupinėtis. Pasirodžius jiems Virbalyj ar Pajevonyj jau nebe-teip žemskiai juos gauda.

P.

Mūsų dielės. Anykščiai (Aukmer. pay.). Jau antri metai, kaip iš mūsų valščiaus išvažiavo senasis valščiaus raštininkas Jurgis Čičko (gudas). Tas senas vilkas negana to, kad ilgą laiką budams Anykščiuose plėšė ir skriaudė valsčionis, bet dar-gi ir išvažiudamas į kitą vietą paliko ne maž šunysčių. Terp kit-ko prikalbinėdavo jis ukininkus, norinčius išsiliuosuoti savo vaikus nuo kariumenės. kreiptis prie jo; tada jis padėsęs prirašyti jų vaikus prie bevaikių ukininkų ir išliuosuosęs juos nuo kariumenės. Teisybė, nors tokia jo „geradėjystė“ ukininkams

labai brangiai apsieidavo, bet atsitikdavo, kad toks užmanymas nusiduodavo. Bet paskutiniuose metuose patyrė apie tai valdžia ir pradėjo labiaus viską prižiūrėti. Išliuosavimas nuo kariumenės buvo nebegalimas, bet gudrus Čičko nenusiminė. Jam vis-tik pasisėkė prisikalbėti prie keletos ukininkų (iš kurių du labai gerai pažįstu); prižadėdamas išliuosuoti jų vaikus nuo kariumenės, jis prašė sau nuo kiekvieno iš jų po 50 rub. (staršiniai reikėjo teip-gi po tokius 25 rublius duoti). „Jeigu jūsų vaikai nebus išliuosuoti“, kalbėjo jisai, „tad aš visus 50 rublių kiekvienam sugražinu; staršina teipgi.“ Žmonės i tikėjo tokiems jo įkalbinėjimams, ir kiekvienas i kišo arti šimto rublių raštininkui ir staršinai. Nemažai teipgi pragirdė susirinkusiems i valščių žmonėms. Neilgai trukus ukininkai iš šalies patyrė, kad tie jų kyšiai nieko negelbės, ir nekurie pradėjo nuo Čičkos reikalauti atgal pinigų. Tas prižadėjo netrukus atiduoti. Po to tuojaus Čičko, turbūt, už koki prasikaltimą savo valdžiai tapo iškeltas iš Anykščių i daug mažesni *Žemaitkiemio* valščių (Aukm. pav.); o pinigų nė vienam ir neatidavė. Vienas ukininkas buvo pas jį pats nuvažiavęs ir pareikalavo sugražinti kyši, kaip tai buvo sukalbėta. Nusiminęs valdžios tarnas sakė, kad dabar pinigų neturiš (o Anykščiųuos budamas ėmė 600 rub. algos ir baisiausius kišius) ir meldė palaukti, prižadėdamas paskiaus atiduoti. Kitas ukininkas, pamokintas iš šalies, nurašė jam laišką, grasindamas apskusęs jį valdžiai; bet teip-gi nieko negavo. Buvo duota roda apskusti sudo tardytojui, bet lygi šiol nesigirdėjo, kad nors vienas iš ukininku butų tą padaręs. Tur-but teip ir dovanos nuskriausti ukininkai savo kruvinai uždirbtą graši minėtam Čičkui, ir tas po senobei ir naujoj vietoj lups nuo aplinkinių žmonių kyšius. O kaip vertėtų pamokinti tokius valdžios tarnus, apskundus juos sudo tardytojui! Rodosi pamokinti žmonės turėtų atgalo susiprasti ir nustoti lenktis prieš tokius ponus; bet ir naujas Anykščių raštininkas, žentas minėto Čičkos, žengia pėdomis savo uošvio ir teipgi lupa nuo žmonių kyšius, ir už tai, kad paima kyši, kitas valščionis net ranką „ponui pisoriui“ pabučiuoja. O tuo tarpu raštininkas yra valščiaus tarnu. Bet pasirodo, kad valdžios prisiųsti tarnai geriaus už pačius ponus gyvena ir ponai net rankas bučiuoja savo bernams.

Anykštėnas.

Užmiršo už carą melstis! Zapyškyje (Naum. pav., Suv.) žemsargis Buračiks didelei išibiaurėjo zapyškiečiams, išipyko ne tik žmonėms ir žydams, bet ir kunigams. Vieną dieną buvo pirmos kliasos caro šventė ir turėjo būti „galiupka“; o tada giedant „*Cibė bože kvailimi*“, turi visi kunigai sueiti pas altorių. Tą dieną ir Buračiks buvo atėjęs į bažnyčią. Po mišių užgiedojo „*Cibė*“, išėjo viens kunigas iš zakristijos ir atsistojo pas kampą altoriaus, o antras sėdėjo spaviednyčioj ir spaviedojo moteriškę; kol pabaigė spaviedojęs, jau veik pusė gimno buvo pagiedota. O Buračiks jau nerimo: ir šen ir ten bėgiojo po bažnyčią, kad kunigai matytų jį ir atsimintų, kad čia yra caro akys ir ausys, kurios viską mato ir girdi. Ant galo atėjo kunigas iš spaviednyčios, ir pasibaigė dievmaldystė, bet da ne visas pasibaigė.

Buračiks padavė ant kunigų skundą už tai, kad jie ne pagal įstatymus atlieka maldas už carą. Po kiek laiko jau atvažiavo pas Zapyškio kleboną Naumiesčio viršininkas ištirti tą dalyką. Pažiuresim, kuo tas visas pasibaigs. *Žaibas.*

Ar ne pradės parapijonys susiprasti? 29 lapkrytį p. m. buvo nusiųsti į Kauną tris ukininkai iš *Tirkšlių* (Telš. pav.) pasikalbėti ir paduoti Kauno vyskupui prašymą. Prašyme parapijonys reikalavo, kad butinai but iškeltas kun. Viliumavyčius dėlei šitokių priežasčių:

1. Kun. Viliumavyčius ima baisiai brangiai už visas bažnytines apeigas; 2. niekados neskambina po dušių, nes varpininkai visados yra užimti kunigo darbais; 3. kun. Viliumavyčius ima nuomažeikiškių po rublį už kožną numirėlį, neveizint ant to, kad kapai parapijai prigul. Pinigus tuos jis sau ant naudos suvartoja, vietoj to, kad padėti juos į parapijos kasą. Daug dar ir kitų užmėtinėjimų buvo ant kun. Vyskupas ištyrimui to dalyko nusiuntė Sedos džiakoną Tamoševyčių. Jis tardė visus prisirašiusius prie prašymo. Dabar atsirado toki kurie išnaujo rašo prašymą ir žada siųsti pasiuntinius pas vyskupą, kad apteisinti kunigą; anie skundikai, girdi, visi esą bedieviai.

Tirkšlių kamendorius ir prašė vyskupo, kad ar kleboną perkeltų į kitą vietą, ar jį iškeltų kitur, nes jis tankiai be pietų liekąs. Kamendorius tapo parkeltas į *Panemunėlį*.

Sodiečius.

Mūsų kunigai. Pernai *Sedoje* (Telšių pav.) pasimirė senas ubagėlis. Jo pati, neturėdama iš ko jį palaidoti, kreipėsi prie sėdiškio džiakono. Bet kaip tiktai šits išgirdo, kad bobelė prašo veltui palaidot jos vyra, leidos į antrą kambarį, sakydamas: „kad neturi pinigų, lai nemiršta!“ Išėjo nelaiminga našlė verkdamas į miestelį. Čia ji sutiko linų pirkli Mikeli Zeliką žydą. Žydas, patyręs priežastį jos nelaimės, įbruko jai porą grivenų į ranką ir pasakė: „Eik per visus žydus ir rinkis; jie ant tokio reikalo neatsisakys“. Ir iš tikro bobelė greit susirinko kelis rublius. Tuojaus ji džiaugdamos nunešė juos džiakonui ir užmokėjo už palaidojimą. Ir kunigas priėmė tuos pinigus, nors ir patyrė iškur ta neturtėlė juos surinko.

Patis žydai ilgą laiką stebėjosi iš tokio džiakono pasielgimo.

Tas pats džiakonas kitą sykį savo tikro brolio nepriėmė į nakvynę vien dėlto, kad jis buvo vyžomis (naginėmis) apsiavęs.

Sodiečius.

— *Diegeniai, Uvainiai* ir dar keli sodžiai (Žebiškio par.) dėl didelio toumo į bažnyčią susitarė pasistatyt naują bažnytelę *Kazliškio* dvare ir tenai parsikviest kunigą. Patyręs apie tai Žebiškio kamendorius Daunaravyčius, aplenkė tuos sodžius kalėdodamas. O ar žinot dėlko juos aplenkė? — Ugi dėlto, kad kaip tas sodžius atsiskyrė nuo Žebiškio parapijos, tai jau tuoj kokia pora šimtų rublių per metus mažiau kunigėliams.

Tai mat kaip kunigėliai rupinasi apie savo avelių gerovę. Keletas metų atgal šaukdavo, kad gudai mus smaugia, neleidžia statyt bažnyčių, o dabar Diegeniai su Uvainiais iš šalies gudų valdžios visus pavelijimus turi, tik kunigėliai pasiputę kelia maištą tarp žmonių, ardo vienybę. Į tuos sodžius nevažiuoja pas ligonius nekrikštija vaikų, perkalbina viskupą, kad tai esą pasileidę žmonės, netikėliai . . . o čia jiems tik pinigėliai rupi! Mums regis, kad Kristus nelabai džiaugias iš tokių savo vietininkų

O mės, vyrai, vistik statykim *Kazliškyj* bažnytelę! Atsiminkim, kad mums į bažnyčią tebus vos 3—4 viorstai, o dabar turime 8—12 viorstų.

Vaidevutis.

Persekiojimas „bedievių“. Pereitais metais vienas žemaitis mokintinis R. P. įstojo į Vilniaus chymiškai-technišką

mokyklą. Neturėdamas iš ko užsimokėti mokykloje pinigų, kreipėsi prie grapo Milžinskio. Šits žmogus jau buvo ir prižadėjęs mokėti už jį ir net ant kelio davė 5 rub., bet nelaimė: patyrė apie tai *sediškai* kunigai (Telš. pav.); it juodvarniai, tuojaus nuskrido jie prie grapo, pradėjo jį perkalbinėt, kad neduotų tam mokintiniui pinigų, nes jis esąs bedievis, niekinas kunigus... Grapas paklausė kunigų ir atsisakė bešelpiti tą neturtėlį. Ir dabar, dėkavot kunigėliams, R. P. tur badmyrauti ant kelių rublių per mėnesį.

Tai kaip persekioja mus kunigėliai nepatinkamus jiems žmones!

Sodiečius.

Vardan teisybės. Pabaigoj. pereitų metų mes gavome du atsiliėpimu. apginančiu *Naumiesčio* (Suval. gub.) kunigus, o ypatingai pralotą. Vienas iš jų kritikuoja Diego korespondenciją, patilpusią „Uk-e“ N. 8 p. m., o kitas — koresp., patilpusią „Vienybėj Lietuvninkų“ N. 37 p. m.

Štai ką tarp kitko sako autorius pirmojo atsiliėpimo *Kurmis*:

„... Pirmiausiai nepatiko Diegui, kad pralotas baidė vyrus, kad nepadoriai su mergomis apsieina ir kad per tai daug blogo stojasi... Diegui nudavė. — toliau rašo Kurmis — kad pralotas uždiaudė skaityt visas lietuviškas knygas ir laikraščius... Ne, jis draudė tik nuo bedieviškų laikraščių ir išpeikė bedievišką mokslą; ugi katras geras kunigas tokius raštus ir bedieviškas knygas pagyrė?... O, broli tautiet, dėlko tu vienas atsiradai toks drąsus galinėus priešintis dvasiškijai?... Suprask gerai, kad nė pats Liucipierius neperga'ės Bažnyčios šv.!... Nėra ką apie juos (kunigus) galvotis, su jais lygintis, nes jie yra mokintiesni už mus: nekurie yra persėdėję ir džiovinę savo smegenis mokyklose net 20 metų... Nėra ką jiems pavydėti geresnės drapanos ir skanesnio duonos kėsni, nes jie yra ant to užsiėpnę. Liudna, kad atsiranda tokių iskarijotų, norinėjų parduot teisingą vardą savo mokintojų... Taigi, broli, pasiliauk apie pamokslus rašinėjęs, nes iš to daugiau išeina blogo, negu gero: daug skaitytojų pasipiktina ir liauja skaitę laikraščius“...

Autorius antrojo atsiliėpimo *Sešupes Karosas* štai ką rašo:

„... Svetiškėjie su dvasiškaisiais visai neteisingai apsieina. Štai N. 37 „Vien. Liet.“ *Skaitytojas* rašo apie Naumiesčio kunigus. Tas Skaitytojas nežiari, ar tai būtų teisybė, ar ne, o tik ima dumblių šmotą ir... drebia kunigams į akis... Žinoma, jeigu būtų teisybė, tai vis-tiek ar jis būtų dvasiškas ar svietiškas, jeigu daro ką blogo tėvynei, tai galima aprašyt, tik ne melą. Naumiesčio kunigai neskundė ir neskūs zandarams arba kamaros sargams, kad gaudytų lietuviškus laikraščius...“

Kožną nedėlią kunigai sako pamokslus apie laikraščius, knygas ir bedievius dėlto, kad niekur nėra tiek bedievių, kiek Naumiestyj; o iš kur tie bedieviai ir ta jų bedievytė atsirado, jeigu ne iš laikraščių ir knygų?“...

Su tuo dalyku, kad kartais tuli mus sandarbininkai paduoda labai abejotinas ir net melagingas žinias, mes sutinkame. Prie tokių labai abejotinių korespondencijų mes priskaitome ir minėtą Skaitytojaus koresp., patilpusią „Vien. Liet.“ N. 37. Tėtarp kitko Skaitytojas rašo: „... Davatkos vuosto skaitytojus ir praneša prabastėliui (pralotui), o tas jau žandarams... Nau-miesčio kunigai įprašė muitininkus, kad gerai iškrėstų parei-nančius iš Širvintos, kad jie kartais neparsineštų laikraščių, o jeigu pas ką rastų, tai kad nuvestų į kleboniją toki prasi-žengėlių kunigams parodyti. Mat kunigams labiaus rupi skai-tytojai laikraščių, negu žandarams“... Šita žinia labai abejotina juo, kad jokio atsitikimo (fakto) nėra parodyta. Bet tikrus atsitikimus prašome visų aprašinėti ir mums prisiųsti; blogas darbas vis-tiek blogu lieka ar jį bus padaręs ponas, ar kunigas, ar daktaras, ar prastas žmogelis, ar džiovinės smegenis mokyklose 20 metų, ar 30, ar visai nedžiovinės. Tik jei kas perdeda koki atsitikimą, perkreipia keno žodžius, tai tokio darbo mes ne-pagiriame. Nepagiriami teip-gi ir to pludimo kunigų ant „bedievių“; vien tik dėlto, kad jie neskaito kunigų už šventus, neklystančius žmonės. Keikia kunigai bedieviškus raštus, o tuo tarpu nepasako, neišvardija koki laikraščiai ir knygos bedieviški, o koki ne, koki galima skaityt, o koki ne. Nepadaro tai, turbūt, bijodami užsitraukt ant savęs policijos akį — per tai ir išeina toki nesusipratimai.

Du lavonai. Pradžioj liepos mėn. pasimirė *Anykščių* (Ukmer. pav.) klebonas F. Uselis, kurio parapijonys, labai gailėjosi, nes prie jo buvo pradėta statyti nauja bažnyčia. Tai buvo prastas, silpnas žmogelis, senų pažiūrų, niekam nė blogo, nė pikto nedaras. Viena jo bloga pusė — tai neapykanta lietuvystės ir Lietuvos jaunuomenės, kalbančios ir skaitančios lietuviškai Tankiai, nesuprasdamas jų noro ir siekių, be reikalo ant jų užpuldavo ir apkalbinėdavo.

Statymas bažnyčios jam nelabai klojosi, ir rupesniai apie tai jį vargino Mirdamas paliko apie 9 tukstančius grynais pinigais. Gyvendamas laikė prie savęs tris vaikiukus — savo

giminaičius, kuriuos leido į²⁶ mokslą, ir mirdamas paliko jiems pinigų pabaigti 4 klisas ir seminariją (vienas iš jų jau seminarijoje); baigti kitoki mokslą neleidžia ir pinigų neduoda.

Kalbėdamas apie kleboną skaitau už reikalingą pranešti ir apie myrį *Anykščių* parapijos mokintinio Jono Gutausko. Jis buvo penktą klisą Liepojaus gimnazijos ir jau seniai turėjo širdies ligą. Tėvas, nesuprasdamas apie jo ligą, nelabai rupinosi ją gydyti ir retkarčiais bereikalo spausdavo prie darbo savo sunų, kuriam tas atsiliepdavo ant sveikatos. Geresnėse išlygose dar būtų galėjęs gyventi. Rudeniop pasijuto labai silpnu ir numanydamas, kad neilgai beliko gyventi, skubina išvažiuoti iš Liepojaus į tėvyškę, kur po sąvaitės ir pasimirė.

Tai buvo gabus ir sukrus vaikiną. Nors buvo dar jaunas, bet jau suprato vargus savo krašto ir iš tikros širdies mylėjo tą savo kraštą ir žmones. Nuo pat mažesniųjų klisų skaitė lietuviškus raštus, kuriuos, namon parvažiavęs, dalindavo savo pažįstamiems jauniems kaimiečiams; visą liuosą laiką paaudavo lavinimuisi. Laikui bėgant galima buvo tikėtis iš jo naudingo tautiškam krutėjimui darbininko, nes savo pasieligimuose visados atsižymėdavo tvirtu, rimtu budu ir nesišalindavo nuo sykių užmanto darbo. Bet likimas kitaip pasielgė...

Nors jis numirė neužtėmytas ir parapijonys jo neverkė taip kaip klebono, vienok kažin ar ne labiau mylėjo tas vaikiukas savo kraštą, kalbą ir žmones, savo jaunomis silpnomis rankomis su pasišventimu dalindams kaimiečiams lietuviškas knyguotes ir laikraščius, negu tas klebonas. Nors ir jis buvo klebono apkalbamas, vienok jo jauni draugai labai gailisi jo nebekegę ir iš gilumo širdies siunčia jo lavonui „amžiną atilsį!“

Anykštėnas

Sodiečių spektakliai. Šimet sausio pradžioje teko man buti viename kaime *Kauno gub.*, *Ezerėnų* arba *Zarasų pav.* ant sodiečių parengto spektakliaus. Buvo perstatytos komedijos: *Valsčiaus sudas* ir *Nepadėjus nėr ko kasti*. Vyrų ir moterų buvo susirinkus apie 40 ypatų. Lošė tas komedijas paprasti sodiečiai ir, reikia pripažinti, lošė sulyginamai gerai.

Visi pasilinksmino puikiai, o kartu ir pasimokė. Pamatę tose komedijose blogas puses savo kasdieninio gyvenimo, kaip antai: mūsų valsčiaus sudų neteisingumą, parodytą pirmoje

27
komedijoje, ir blogas pasekmes tikėjimo į burtus — antroje, susirinkusieji galėjo persitikrinti, kad vis tai paeina iš mūsų tamsumo ir kad vien tik mokslas ir skaitymas knygų gali mus apšviesti ir nurodyti tikrą kelią, kuriuo eidami iškovosime geresnę ateitį . . .

Keleivis.

— Jau rašiau, kad apie pereitas Kalėdas buvo *Suvalkų* gub. 2 lietuviški naminiai spektakliai; lošiama buvo „*Amerika pirtyje*“. Po Naujų Metų da buvo 2 lietuviški sodiečių spektakliai ir lošikai da į dvi vieti buvo užprašyti, bet užklupo Gavėnia ir nebegalima buvo daugiau lošti. Dabar paduotas prašymas, kad leistų *Senapilį* viešai lošti.

Kapsukas.

Kratos. Iš *Šventėnų parapijos* (Vilniaus gub.). Musų kraštą aplankė skaudi nelaimė. 10 ir 11 d. sausio š. m. dviejucse kaimuose buvo padarytos kratos, kokių čion lygšiol da nebuvo. Buvo atvykęs žandarų viršininkas net iš Vilniaus ir su visa gauja vietinių žandarų padarė kratas *Želabų* kaime pas ukininką Adomą Podleckį ir *Valeskrickių* kaime pas Mikolą ir Stasį Vaiškus. Surado nemažą skaitlių „*Tėvynės Sargo*“ keletą yvairių knygelių, terp kurių nemažai buvo „*Obrusitelių*“, ir atsišaukimus „*Vyrai, skaitykite ir kitiems duokite*“!

Visus tris išvežė į Šventėnus ir įkišo į kalėjimą. Ikišiol da niekam nebuvo pavylyta su jais matyties. Visi trys ukininkai. Vaiškunų gospadorystė paliko ant rankų vien moterių ir mažų vaikelių.

Eina paskala, kad žandarams buvę apskūsta, buk jie gerai žinoję ir kame tos knygos buvo padėtos.

Suiintieji teisinas šias knygas gavę pirkti nuo seno elgėtos, kursai prieš keletą dienų atsilankęs pas juos su knygomis. Kur dar pranyko tas elgėta, žinoma, žmonėms sunku buvo parodyti, nes ans buvo jiems nepažįstamas.

Šios kratos apyrbėj padarė didį sujudimą ir dar tik ir kalba apie šias kratas

P-tis.

— Į *Naumiestį* (Suval, gub.) pas knygų įrišėją V. Leveckį vienas žmogus atnešė irišti „*Dainas iš visur surinktas*“. Atnešė ir paliko. Leveckis jas baigė dirbti tas knygas, tik štai ant nelaimės užtėmijo jas viena davatka Petronė Kalvaičiutė ir tuoj apskundė žandarams; tie su dideliu trukšmu atbėgo, padarė kratą, ir terp didelės daugybės kitokių knygų, atrado ir

minėtąsias dainas. Pradžioje žandarai, nes ant tos knygos rado užrašyta *Motiejus Vinkleris*. Leveckis teisinosi, kad nežinojęs kad čia tokia negera knyga; jis jos neskaitęs, o koki darbą gaunąs tai ir dirbąs, visai nepaisydamas ar gera knyga ar bloga.

Po kelių dienų atbėga žandarai klausti Leveckio, kas iš tikrųjų atnešęs tokią knygą apdaryti; jie, girdi, niekur neranda žmogaus su tokia pravarde; visus leistrus pervertę, radę kur apie Plokščius koki vokiеті Vinklerį, bet tas jau miręs. Ant galo užsipuolė ant Leveckio, kodėl ant tos knygos neparašyta iš kokio kaimo? Ant to Leveckis atsakė, kad tas žmogus nesisakęs, per tai jis ir neužrašęs. Žandarai klusinėjo, kaip išrodė tas žmogus; Leveckis su noru išpasakojo, o žandarai tą viską užsirašė, bet ikišiol da neranda tokio žmogaus, kokio jiems reikėtų.

Baž. Tarnas.

— Vieną dieną atsivilkio Kriukų raudonsiuliai į *Karkazų* kaimą (Naum. pav., Plokščių valš.) pas Pranciškų Leveckį ir ėmė krėsti — šaudyklės jieškot. Bet nieko nerado. Neužilgo vėl ateina tie-pats žemskiai krėsti.

— O kas jūs per vieni? ko jūs čia valkiojatės po mano gyvenimą? — paklausė ši kartą drąsiai Leveckio sunus Branius.

— Na tu, *brodiaga*, ar nematai, kad *stražnykai*!

— O kur jūs raštas nuo vaito? kur šaltyšius?

— Mums jokių raštų, nė šaltyšių nereikia. — Atkirto žemskiai.

— Na tai *von* iš mano namų! O kad ne, pasišauksu daugiau vyrų, tai jūs gausit gerai pamylėt . . .

Ką darys žemskiai — išėjo. Kaip buvo jau galą paėję nuo Leveckio namų, kažik-kaš tik plūmt ties L. triobom! Žemskiai atsigrįžo, pasidairė, bet nėjo atgal. Ant rytojau štai vėl jie čia, tik dabar jau su šaltyšium. Atėję pasisakė, kas jie per vieni ir ko jieško. Tada jau Leveckis leido krėsti. Krėtė, krėtė žmonės, rado ant panto zuikį pakabintą, bet šaudyklės nerado ir gana. Teip ir išsivilkio jie, da apšaukę Branių socialistu.

V. Lopytojas.

— Gruodžio mėn. p. m. važiuoja nuo *Marvinkos* dvaro (Senapilės pav.) žemsargių vyresnysis, prisikučiasęs pas žmones visokio gero. Važiuodamas netoli *Aleksoto* pavijo tulą žmogelį; ant pečių jis nešėsi, kaip užtėmijo žemsargys, lyg kad knygų

pridėta krepšeli. Žemsargys tuo tarpu, nė pusės žodžio žmogui nesakydamas, pravažiavo pro šalį. Nuvažiavus žemsargiui tolyn, žmogelis apsitriusė ką reikiant, ir nuėjo drąsiai į Aleksotą. Tik į miestelį įžengė, kapt jį žemskis ir jau krečia. Pirmiausiai iškratė tą maišelį, ką ant pečių žmogus nešėsi; rado seną sermegą, keletą nudriskusių drapanų, bet nieko užginto.

— O kur eini su tuo krepšiu? — užklausė antgalo žemsargys.

— Einu namon.

— O kur gavai tuos skarmalus?

— Pas gimines buvau, tai davė.

— Ką tu veiksi su jais?

— Susilopęs nešiosiu.

Ant to ir pasibaigė krata,

Žaibas.

Puikus nutarimas. *Tirkšliškiai* (Telš. pav.) nutarė „selskoj“ ir kitur pasirašinėti po visų popierių vien tik lietuviškai; bet pakol da neišpildė to savo nutarimo. Lauksime, kada jie išpildys savo žodį ir paduos kitiems gerą pavyzdį. *Sodiečius.*

Nevalia esą lenkiškai kalbėt. Naujas *Kauno* policmeisteris Volkovas išdavė paliepimą, kad prigulintieji prie ugnagesių draugystės per gaisrus butinai kalbėtų gudiškai. Vienam vyrui dar-gi norėjo duot į ausį už tai, kad tas prakalbino prie gaisro savo draugą lenkiškai. *Šrogeris.*

Kaip kankina gudai kareivius, matyt iš laiško tulo lietuvio-kareivio, nuvaryto į gilumą Gudijos — net į *Penzą*. Jis rašo, kad šiokiomis dienomis nuo ryto iki vakarui juos teip visaip mantavoja ir vaiko, o šventomis varo ant darbo prie statomos cerkvės! *Vonseckio tarnas.*

Nauja tvarka. *Naumiestyje* (Suv. gub.), išėję žmonės ir bažnyčios, papratę sustosi ant gatvės ties šventorium ir šnekučiuotis. Bet dabar, kaip-tik sustoja tę žmonės, tuoj atbėga žemsargiai ir ima juos stumdyti ir rékt, kad tę nestovėtų; sako viršininkas to reikalaujas. Ir šimts žino, ko tie viršininkai toliau neužsimanys! Na, na, tegul tik jie pykina žmones!...

Ž.

Popiežiaus enciklika. Vasario mėnesį visose Seinų dijecezijose parapijose skaitoma buvo popiežiaus enciklika

išsiuntinėta šimet Seinų vyskupo. *Lukšiuos* (Naum. pav.) klebonas paaiškino parapijonams tik vieną punktą, kad esą Dievas leidęs turčius aprupinimui beturčių ir aiškino, kad vargdieniai turi but „paklusni“ dvasiškai ir svietišcai vyresnybei. *Ilguvoje* tai net per 3 nedėlias aiškino klebonas tą encikliką parapijonams, o *Šakiuose* (Naum. pav.) tik vargamistra perskaitė špitolninkams ir atlikta. *Juodplaukis.*

Lietuviai svetur.

Kronštatas. Atvažiavus į Kronstatą man pirmiaus puolė į akis katalikų bažnyčia. Bažnyčia gana maža, apvalaini, išviso tik du langai. Nedėlios dieną nueinu į bažnyčią, randu kunigą lenkišką pamokslą sakantį. Žmonės beveik visi meldžiasi iš maldaknygių ir neklauso pamokslo. Priėjęs prie vieno žmogaus, aš pamačiau, kad jis meldžiasi iš lietuviškų maldaknygių. Tada tik supratau, dėlko žmonės neklauso lenkiško pamokslo. Pabaigęs pamokslą, iš sakyklos kunigas *liepė* dėti pinigus ant kokio-tę kryžiaus, kopos ir tt.; *ne prašė*, kaip pas mus Lietuvoj daroma. Nulipęs nuo sakyklos, kunigas pasodino viduryj bažnyčios, tokią poniją kad rinktų pinigus, teiposgi, pasiuntė ir zakristijoną rinkti į karabonėlių. Išėjęs iš bažnyčios aš misliju sau: kam tu liepi duot ir nuo kuo renki pinigus? Ar nuo tų neturtėlių kareivių (tę beveik vieni tik kareiviai tėra), kurie mažu vos skatiką beturi prie dušios! *J. Kareiris.*

Iš svetimų šalių

Maskolija. Ir vėl prasidėjo Maskolijoje baisus judėjimas. Pradžia ši kartą buvo Charkovo universitete.

Pirmojo kurso studentai Charkovo veterinorių (gyvulių daktarų) instituto pareikalavo, kad atsitrauktų nuo skaitymo lekcijų vienas netikęs, persenęs profesorius Lagermark. Apšvietimo ministeris, buvęs generolas. Vannovskis pavarė už tai iš instituto 240 studentų. Už išvartytusius užstojo visų Charkovo augštesniųjų mokyklų studentai ir pareikalavo, kad priimtų jų draugus atgal į institutą arba jie neisė klausyt lekcijų; bet mokslo vyresnybė jų neišklausė. Tada 12 gruodį nuo 6 adynos vakaro pradėjo rinktis studentai ir teip žmonės ant „Sumskaja“ gatvės; čia ėmė dainuot priešingas valdziai dainas ir šaukt: „*šalin patvaldystė!*“ Tuoju pribuvo kazokai su policija ir prasidėjo muštynės. Kazokai su kančiais

mušė žmones, arklus tiesiog ant žmonių varė, o žemskiai (gorodoviejie) davė kumščiomis. Apstatyti aplink kareiviai neleido daugiau žmonių rinktis. 16 gruodį atsikartojo toks-pat ir da didesnis susirėmimas studentų ir tarp žmonių su kazokais ir policija: tada atėjo studentams į pagelbą ir fabriku darbininkai. 21 ir 22 gruodį policija pradėjo gaudyti „maistininkus“; išryto jau buvo pilni visi kalėjimai; 250 žmonių liepė išvažiuoti iš Charkovo.

Iš Charkovo perėjo judėjimas ir į kitus universitetų miestus: į Kyjevą, Odesą, Peterburgą, Maskvą, Dorpatą Kazanį ir kt. 22 vasarį buvo dideli susirėmimai su policija Maskvos studentų: Odessoj dviejuose teatruose atvirai buvo mėtomi revoliucijiniai atsisaukimai; visur pasklido daugybė priešingų valdžiai, revoliucijinių lapelių. Visi universitetai Maskolijoje dabar uždaryti; iš Maskvos universiteto išvaryta 400 studentų!

Finliandija. Ant Finliandijos rubežių maskolių valdžia statydina naujas kazarmes, kuriose mažiausiai galėtų tilpti 30 tukstančių kareivių.

— Finliandijoje pasidarė dideli sujudimai dėl naujai išduoto maskolių valdžios įstatymo apie ėmimą finų į kariumenę, lygiai su visais Maskolijos gyventojais. Mat ikišiol finai turėjo savo kariumenę ir savo pulkus. Tuos naujus įstatymus turėjo perskaityt finų kunigai bažnyčiose, bet žmonės neduoda jiems skaityt. Gelsingforse, didžiausiam Finliandijos mieste, ikišiol neskaitė kunigai tų naujųjų įstatymų; dabar, nubauti maskolių valdžios, jau norėjo perskaityt. Bet Mikalojaus bažnyčioj (kitose ir panašiai buvo) vos tik kunigas pradėjo skaityt, tuoj atsistojo vienas ponas ir paprašė nustot skaičius; jam tai pasakius, žmonės sujudo ir kunigas negalėjo toliau skaityt. Bet štai išigriovė į bažnyčią gudų policija ir pradėjo „tvarką daryt“ — tuoj kelis areštavo. Protokolą rašant pasirodė, kad areštuotieji — augšti ponai, didesles vietas turį. . . . Mat ir ponai Finliandijos da nepučia su gudų valdžia į vieną dūdą.

Pilkis.

Kankintinių kasa.

Nuo pereitų metų liko 763.87 Mk.

Gauta:

Nuo P. už m-ną 25 k., už kelionę ir nakvybę 1 rub. 2,70 Mk.

iš viso 766,57 Mk.

Išleista:

L. St. 30 rub. 65,10 Mk.

K-ui nupirkta knygų už 12 02 „

VI. P. ir L. V. nupirkta knygų už 2,00 „

Ig. Č. į Odesą 15 rub. 32,40 „

V. į Odes. antrą-syk 35 rub. 75,60 „

V. į Odes. trečią-syk 15 rub. 32,40 „

Au. J. per Petrą 60 rub. 129,60 „

T. V. į Viat. g. 25 rub. 54,00 „

pačto išleidimai 3,80 „

išviso išleista 406,92 „

lieka kasoje 359,65 „

12. 3. 02.

Už kasierių knyginkė M. Z.

32 Atsakymai.

Vonseckio tarnui. Neištesk teip tamista koresp. ir aiškiau nurodyk *kada, kur, kaip* kas buvo (žr. „Rašykit daugiau žinių“!). — Prisiųsk tamista gerą adresą, tai rupšimės prisiųst da karštų. — Lengvi botaniški straipsneliai gal galėtų but talpinami „Nauj.“ — Juokai kartis nuo karto talpinami, jei tik jiems vietos lieka.

Sodiečiui, Balandėliui, M. ir Švogeriui. Suteikit mums iš savo krašto daugiau žinių. Apie rašymą korespondencijų rasit ant apdarėlių.

Juokai.

Draugai.

„Kam po plynių, Tamista, tuos laiškus nešiojiesi kišeniuje?
„Kaip-tai kam? Lietuviški laišakai jug duoda privilegiją mums lietuviams“.

„Kokią-tai privilegiją“?

„Nu-gi Maskolių valdžia išduoda pašpartus visai dovanai i Viatkos guberniją net ant trijų ir da-gi, kas nori, nuveža ir parveža rando kaštu“.

Pupa.

Per kratą.

Senis ir Anukas.

Senis. Sakyk, vaikel, kas tas per vienas, ką su ta gražesne mandiera apsivilkęs ir šlipuotas?

Anukas. Tai žandarų vyresnysis, tėvuk!

Senis. Tai kuo-gi, vaikel, jisai vyresnis už tuos, ką su rudinėmis?

Anukas. Mat, šitie vadinasi tik prastieji žandarai, kurie ano turi klausyt Bet kad geriau suprasti, tėvuk, tai galima šiteip prilyginti: vyresnysis žandaras tai didesnis šuo su mažu brantu, prastesnysis-gi tai mažesnis šuo su dideliu brantu. Jug pats, tėvuk, gali užtėmyti, juog vyresnysis turi mažesnę šoblę, negu prastasis.

Pupa.